

Takácsy Dorka¹

„Most szép lenni katonának...”²

Toborzási módszerek az orosz haderőben

Az orosz haderő az Ukrajna ellen indított teljes körű invázió első három és fél évében legalább 1 millió főt veszített. A veszteségek pótlása a Kreml elemi érdeke. A tanulmány a nyilvános adatok és főként a médiában fellelhető források alapján mutatja be a pozitív, anyagi ösztönzők és kényszerítő eszközök működését, amelyek miatt valaki szerződéses katonának áll, illetve rekonstruálja, hogyan zajlik a katonák hőskultuszának építése. Leírja, mit mutat az orosz belföldi propaganda a lakosságnak a katonákról, és azt is, hogyan zajlik a toborzás a börtönökben. A tanulmány célja annak felvázolása, mi hajtja az orosz haderőhöz önszántukból és kényszerből csatlakozókat.

Kulcsszavak: orosz haderő, toborzás, propaganda, hőskultusz, orosz–ukrán háború

“It’s Good to Be a Soldier Now”

Recruitment Methods in the Russian Armed Forces

The Russian armed forces lost at least one million people in the first three and a half years of their full-scale invasion of Ukraine. Replacing these losses is in the Kremlin’s vital interest. Based on public data and mainly media sources, the study presents the positive, financial incentives and coercive measures that encourage people to become contract soldiers, and describes how the cult of heroism surrounding soldiers is being built. It describes what Russian domestic propaganda shows the population about soldiers and how recruitment from prisons takes place. The aim of the study is to outline what drives those who join the Russian armed forces of their own free will and those who are forced to do so in their decision.

Keywords: Russian armed forces, recruitment, propaganda, cult of heroes, Russian-Ukrainian war

Bevezetés

Az orosz haderő az Ukrajna ellen indított teljes körű invázió első három és fél évében az ukrán fél adatai szerint legalább 1 100 000 embert veszített.³ Az orosz fél hivatalosan ennél jóval kevesebbéről kommunikál, a független, de szintén orosz Mediazona az orosz

¹ Takácsy Dorka a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Kapcsolatok és Politikatudományi Doktori Iskolájának doktorjelöltje. E-mail: dorka.takacsy@stud.uni-corvinus.hu

² *Sebestyén Gyula gyűjtése* (1906). Köveskállya.

³ *Casualties of the Russian Troops in Ukraine*. [online]. Forrás: MINFIN [2026. 01. 06.].

halottak számát kétszázhuszezer köré becsüli.⁴ A külső, nyugati hírszerzési értesülések jellemzően az ukrán fél adataihoz állnak közelebb, az orosz veszteségek például a brit hírszerzés szerint is meghaladták az 1 100 000 főt.⁵ Ezek a veszteségadatok magukban foglalják a halottakat, az eltűnteket és a sebesülteket is, akik már soha nem térnek vissza a frontra. Még a legkonzervatívabb orosz becslések is drámaian magasak annak tükrében, hogy a legutóbbi nagyszabású szovjet offenzívában, az Afganisztán elleni háborúban mintegy 13 ezer halott és 35 ezer sebesült is rendkívül nagy hatást gyakorolt a lakosságra, amely annak ellenére értesült a kezdeti tervektől való eltérésről, hogy a hatalom ennek eltitkolásán dolgozott.⁶

A veszteségek pótlására az orosz vezetés 2022. szeptember 21-én egyszeri, részleges mozgósítást jelentett be. Szergej Sojgu akkori védelmi miniszter 300 ezer tartalékos behívásáról beszélt, de szárnyra keltek 1,2 millió tartalékos behívásáról szóló hírek is.⁷ A mozgósítás bejelentése azonnal pánikot idézett elő, és a behívástól való félelemtől fűtve mintegy 700 ezer ember menekült el az országból.⁸ A külföldre távozás azonban nem minden menekülni vágyó számára volt opció. Azok segítségére, akik a mozgósítás előtt belföldön szándékoztak elrejtőzni, különféle szervezetek jöttek létre, például az Igyitye Ljeszom (Идите лесом), amely a saját adatai szerint több mint 58 ezer embernek segített eltűnni, és elkerülni a behívást.⁹

A részleges mozgósítás PR-szempontról jelentős kudarc volt a Kreml számára. Gyorsan kiderült ugyanis, hogy a hadkiegészítési rendszer nincs felkészítve egy hasonló feladatra. Ahogy Rácz András (2022) leírta, a tartalékosok behívását annak a hadkiegészítési rendszernek kellett levezényelnie, amelynek feladata egyébként a békeidei sorkatonaság működtetése. Ez az alapfeladat a bejelentett mozgósításhoz képest jóval kevesebb (130 ezer az egyes sorozási ciklusokban), azonos korcsoportba tartozó fiatal felszerelését, a szolgálatukat befejezők leszerelését és a tartalékosok listájának vezetését jelentette. A bejelentett pluszfeladat ellátásáról viszont nem tájékoztatták őket előre, illetve megerősítést sem kaptak, ami kaotikus állapotokat eredményezett a sokszor elavult tartalékoslisták alapján.¹⁰

A káoszhoz és bizonytalansághoz hozzájárult az is, hogy a leltárakban szereplő katonai felszerelések és ruházat számottevő része csak papíron volt ott, ugyanis az orosz haderő nem volt mentes a korrupciótól.¹¹ Így nemcsak a világsajtót, de a belföldi, erősen kontrol-

⁴ *Russian Losses in the War with Ukraine. Mediazona Count, Updated.* [online], 2025. 11. 11. Forrás: Mediazona [2026. 01. 06.].

⁵ *British Intelligence Estimates Overall Russian Casualties in the Ukraine War at 1,118,000.* [online], 2025. 10. 14. Forrás: Ukrinform [2026. 01. 06.].

⁶ Reuveny, Rafael – Aseem, Prakash (1999): *The Afghanistan War and the Breakdown of the Soviet Union. Review of International Studies*, 25(4), 693–708; Taubman, Philip: *Soviet Lists Afghan War Toll: 13,310 Dead, 35,478 Wounded.* [online], 1988. 05. 26. Forrás: The New York Times [2026. 01. 06.].

⁷ *Russia Calls up 300,000 Reservists, Says 6,000 Soldiers Killed in Ukraine.* [online], 2022. 09. 21. Forrás: Reuters [2026. 01. 06.]; *Источник «Медузы»: в армию собираются призвать 1,2 миллиона человек В Москве план мобилизации — до 16 тысяч.* [online], 2022. 09. 23. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.].

⁸ *Where Have Russians been Fleeing to Since Mobilisation Began?* [online], 2022. 10. 06. Forrás: Reuters [2026. 01. 06.].

⁹ *Идите лесом.* [online]. Forrás: Идите лесом [2026. 01. 06.].

¹⁰ Rácz András: *A részleges mozgósítás teljes sokkja.* [online], 2022. 10. 01. Forrás: 444 [2026. 01. 06.].

¹¹ Tyshchenko, Kateryna: *Mobilised Russian Reservists Face Shortage of Clothes, Shoes and Equipment.* [online], 2022. 10. 23. Forrás: Ukrainska Pravda [2026. 01. 06.].

lált orosz médiateret is bejárták a mozgósítottak panaszai, miszerint mindent maguknak kell megvenniük, ami sok helyen lehetetlen volt a néhány napos határidő, a készlethiány és a felszerelések magas ára miatt.¹² További problémákat okozott az elégtelen kiképzés, ugyanis az erre alkalmas szervezetek nagy része a mozgósítás bejelentésekor már a fronton volt, és nemigen maradt szabad kapacitás a rendszerre hirtelen rázúduló több száz-ezer, a rutinból már kiesett tartalékos megkopott ismereteinek felfrissítésére.¹³ Ezeknek a híreknek Oroszország-szerte rendkívül negatív visszhangja volt.

Mindezek együttesen azt eredményezték, hogy az orosz vezetés 2022 óta napjainkig látványosan tartózkodott egy újbóli mozgósítás elrendelésétől, annál is inkább, mert akkor valószínűleg el kellene ismernie, hogy háborút vív, nem pedig „különleges katonai műveletet”. A harcmezőn keletkezett veszteségeket viszont valamilyen formában pótolnia kell a folytatáshoz. Felmerül tehát a kérdés, milyen módokon pótolja az orosz haderő a veszteségeit, milyen ösztönzőkkel veszi rá az orosz lakosságot (és jóval kisebb részben külföldieket) arra, hogy szerződéses katonaként csatlakozzanak a hadsereghez? A tanulmány ezt a kérdést értékeli a teljes körű invázió első három és fél évének tapasztalatai alapján, a médiában nyilvánosan elérhető források nyomán, tudomásul véve, hogy a részleges mozgósítás sem állt le.¹⁴ Az elemzés során külön vizsgálom a pozitív és a negatív ösztönzőket.

Az orosz haderő toborzási adatait és gyakorlatait számos neves, jellemzően nyugati kutatóintézet feldolgozta már és rendszeresen publikálja, például az Institute for the Study of War (ISW) (2025),¹⁵ a RAND (2025),¹⁶ a varsói Keleti Tanulmányok Intézete (OSW) (2024),¹⁷ vagy a CNA (2024).¹⁸ Tanulmányaik ugyanakkor nem naprakészek, ugyanis a katonák zsoldja például nemcsak földrajzi tekintetben szór, de az idő múltával rendszeresen változik is. Jelen tanulmány egyik értékét a naprakész információk használata jelenti, a másikat pedig az, hogy magyar nyelven ezzel a konkrét kérdéssel az adott időszakban nem foglalkozott a szakirodalom.

Pozitív ösztönzők

Az orosz politikai vezetés komoly erőfeszítéseket tesz a katonák hőskultuszának építésére, egyrészt, hogy ezzel bebiztosítsa a hátszög civil lakosságának támogatását a háború

¹² Sauer, Pjotr: *'The Army Has Nothing': New Russian Conscripts Bemoan Lack of Supplies*. [online], 2022. 10. 20. Forrás: The Guardian [2026. 01. 06.].

¹³ *'We Were Just Dodging Bullets' Mobilized Men from Novosibirsk Refused to Fight after They Were Sent to the Front with No Training*. [online], 2022. 11. 16. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.].

¹⁴ Solomon, Christopher: *Warning: The Kremlin Is Preparing to Mobilize Reservists on a Rolling Basis to Fight in Ukraine for the First Time*. [online], 2025. 10. 13. Forrás: Institute for the Study of War [2026. 01. 06.].

¹⁵ *Russian Force Generation and Technological Adaptations Update June 6*. [online], 2025. 06. 06. Forrás: Institute for the Study of War [2026. 01. 06.].

¹⁶ Massicot, Dara: *Russian Military Wartime Personnel Recruiting and Retention 2022–2023*. [online], 2024. 07. 16. Forrás: Rand Corporation [2026. 01. 06.].

¹⁷ Bartosiewicz, Miłosz – Żochowski, Piotr: *Putin's Foreign Legion. Foreigners Fighting in the War with Ukraine*. [online], 2024. 02. 20. Forrás: OSW Centre for Eastern Studies [2026. 01. 06.].

¹⁸ Schwartz, Paul – Gorenburg, Dmitry: *Russian Military Mobilization During the Ukraine War: Evolution, Methods, and Net Impact*. [online], 2024. 08. 10. Forrás: CNA [2026. 01. 06.].

folytatásához, másrészt, hogy potenciálisan új katonák is kedvet kapjanak csatlakozni az orosz haderőhöz. A hőskultuszépítés és pozitív propaganda hatékonyságához nagyban hozzájárul, hogy a Kreml uralja az orosz információs teret, és a kontrollján kívül eső információk, amelyek a hivatalos narratíváktól eltérnek, minél kevésbé érik el a lakosságot, vagy ha mégis, ne higgyék el, legfőképpen pedig ne merjék továbbadni. Az autoriter ország információs terét az invázió kezdeti pillanata óta még erőteljesebben korlátozza a Kreml, mint korábban.¹⁹ Újra bevezették a Szovjetunió felbomlásával megszűnt cenzúrát, annak hatékonyságát folyamatosan növelik, egyre több részfeladat automatizálásával és a fragmentált alrendszerek integrálásával.²⁰ Az orosz vezetéssel és főként a háborúval kapcsolatos ellenvélemények megfogalmazását, a hivatalos narratívától eltérő információk megosztását kriminalizálták. A kritikák megfogalmazása, akár már egy háborút elítélő poszt közzététele vagy lájkolása is vezethet szabadságvesztéshez, jobb esetben csak pénzbüntetéshez. Az OVD-Info (2025) szerint csupán 2025 februárjáig több mint 20 ezer embert állítottak elő, amiért valamilyen formában hangot adtak a háborúellenes véleményüknek, vagy „álhírt”, tehát a hivatalostól eltérő információt terjesztettek.²¹ A Kreml a saját propagandájától eltérő információkhoz való hozzáférést megnehezítette, egyebek mellett több százezer honlap blokkolásával, közösségimédia-platformok betiltásával, a független híroldalak és sajtótermékek külföldi ügynökké, illetve nemkívánatos szervezetté minősítésével és az országból való kizorításával, a YouTube és bizonyos üzenetküldő alkalmazások szándékos lassításával.²² A korlátozásokat megkerülni akarókat államilag szponzorált, VPN-szolgáltatások elleni kampányokkal és a szolgáltatás igénybevételenek kriminalizálásával igyekszik elrettenteni.²³ Mindennek eredményeként az oroszok számára rendkívül nehezzé és potenciálisan veszélyessé vált a hivatalos narratíváktól eltérő információkhoz jutni, azokat esetleg másokkal is megosztani pedig még inkább. A kontrollált médiateret pedig a Kreml saját propagandájával tölti meg.

A Kreml teljes kontrollja az ország információs tere felett biztosítja, hogy az orosz lakosság nem értesül katonái háborús bűneiről vagy dicstelen cselekedeteiről, ha pedig mégis, akkor már a hatalomnak megfelelő keretkezéssel és értelmezéssel körítve. A rendkívül centralizált orosz média a Kreml irányítása alatt működik, jól koordinált és irányított üzenetekkel.²⁴ Ez a propagandagépezet az Ukrajna elleni agressziót egyrészt honvédó, másrészt a kelet-ukrajnai oroszajkúakat felszabadító háborúként keretezi, amely kiegészül NATO-, később EU-ellenes kommunikációval is.²⁵

¹⁹ *Russia: Freedom in the World 2024 Country Report*. [online], 2024. Forrás: The Freedom House [2026. 01. 06.].

²⁰ Luchenko, Ksenia: *Inside and Outside Censorship: The Russian Media Landscape Two Years after the Outbreak of the War*. [online], 2024. 05. 22. Forrás: Re-Russia [2026. 01. 06.].

²¹ *Persecution of the Anti-War Movement Report: Three Years into Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine. February 2025*. [online], 2025. 03. 05. Forrás: OVD-Info [2026. 01. 06.].

²² Aris, Ben: *Russia Blocks a Record 417,000 Websites in 2024 as the Kremlin Tightens its Control over RuNet*. [online], 2025. 01. 29. Forrás: bne IntelliNews [2026. 01. 06.].

²³ Coalson, Robert: *Data-Stealing? Battery-Draining? An Anti-VPN Campaign Sweeps Russian Social Media*. [online], 2022. 07. 30. Forrás: Radio Free Europe/Radio Liberty [2026. 01. 06.].

²⁴ Pomerantsev, Peter (2015): *Nothing Is True and Everything Is Possible: The Surreal Heart of the New Russia*. New York: PublicAffairs.

²⁵ Michel, Casey: *Narrating the War: Analyzing Russia's Narratives for its Invasion of Ukraine–Atlantic Council*. [online], 2025. 12. 19. Forrás: Atlantic Council [2026. 01. 06.].

Ennek megfelelően a szerződéses katonákra következetesen „önkéntesekként” (*dobrovolci*) hivatkozik, akik nemes, honvédői indíttatásból csatlakoztak a sereghez. Az orosz hadsereg morális értékeinek kihangsúlyozása a kommunikáció szerves része, legyen szó akár hivatalos beszédről, akár szórakoztató műsorról. Ez a két műfaj pedig fuzionál is, hiszen a főműsoridőben sugárzott, a szórakoztatást és agitációt ötvöző politikai talkshow-k a Kreml belföldi propagandájának szerves részét képezik, amelyeket milliók néznek minden nap.²⁶ Jó példa erre Vlagyimir Putyin orosz elnök beszéde egy, a fronton elhunyt katona kitüntetésén, amelyet aznap több politikai talkshow-ban is leadtak:

„Katonáink rendíthetetlenül harcolnak, teljes mértékben megértve ügyük igazságát. A katonák és tisztek még sebesüléseik után is szolgálatban maradnak. Feláldozzák magukat, életüket, hogy megmentsek harcosársaikat és a civileket. Aláírtam egy rendeletet, amely posztumusz Oroszország Hőse címet adományoz Nurmagomed Engelszovics Gadzsimagomedov főhadnagynak.”²⁷

Hasonlóan emelik ki a hadsereg emberséges bánásmódját és erkölcsi értékeit az orosz külföldi propaganda zászlóshajójának, az *RT* főszerkesztőjének, Margarita Szimonjannak a szavai:

„Nagyon tetszettek Sojgu szavai [...] megparancsolta katonáinknak, hogy tisztelettel bánjanak az ukrán katonákkal [...], ha le akarják tenni a fegyvereiket, és el akarnak menni [...] biztosítsanak nekik biztonságos folyósókat, hogy csatlakozhassanak családjaikhoz.”²⁸

A katonák emberi oldalának kidomborítása számos eszközzel történik, például az érzelmekre erőteljesen ható műsorokkal. Ezt illusztrálja többek között a műsorvezető családnévét viselő, szintén népszerű showműsor, a *Malahov* is, amely, bár korábban főleg magánéleti témák saftos tálalásával foglalkozott, 2022-ben profilt váltott, és gyakran foglalkozik a katonák szerethető oldalának bemutatásával. A 2024. március 13-i adásban például egy kisiskolás lány, aki gyakran ír levelet ismeretlen katonáknak, hogy megköszönje nekik az ország védelmét, és biztosítsa őket arról, hogy valakik szeretik és várják őket haza, könnyes szemmel meséli el, mit érzett az egyik ilyen levelének írásakor. Majd a címzett, egy ismeretlen frontkatona meséli el megindultan, hogy egy ismeretlen levele mentette meg az életét, amíg a frontkórházban lábadozott súlyos sebesülése után. A történet szerint nemcsak hogy azóta is mindig magánál tartja a levelet talizmánként, de megfogadta, hogy ha felépülne, megkeresi a kislányt, hogy megköszönje a kedves szavakat. A műsor tetőpontjaként létrejön a várva várt találkozás, a két szereplő életében először személyesen

²⁶ Gulenko, Petr (2021): *Political Discussion as a Propaganda Spectacle: Propaganda Talk Shows on Contemporary Russian Television*. *Media, Culture & Society*, 43(5), 5. és Tolz, Vera – Teper, Yuri: *Broadcasting Agitainment* (2018): *A New Media Strategy of Putin's Third Presidency*. *Post-Soviet Affairs*, 34(4), 213–227.

²⁷ *Вечер с Владимиром Соловьевым. Вина мертвого русского писателя, мировой идиотизм и дуб. Эфир от 03.03.2022*. [online], 2022. 03. 03. Forrás: Россия-1 [2026. 01. 06.].

²⁸ *Вечер с Владимиром Соловьевым. Рубикон перейден: спецоперация России началась. Эфир от 24.02.2022*. [online], 2022. 02. 24. Forrás: Россия-1 [2026. 01. 06.].

is találkozik, és könnyezve egymás nyakába borul.²⁹ A megjelenített alaptörténet nem egyedülálló. A gyerekek levélírára biztatása szervezeten történik: számos iskola tanuló vesznek részt országszerte olyan szervezett programokban, ahol biztató leveleket küldenek frontkatonáknak. A hadsereget folyamatos kampányokkal népszerűsítik, TV-ben, rádióban, online hirdetésekben, óriásplakátokon egyaránt azt hirdetik, hogy dicsőséges Ukrajnába menni harcolni, és az *igazi férfi* ismérve, hogy szerződéses katonának áll.³⁰

A katonák hősként prezentálása messze nem korlátozódik csupán a médiára. A tanrendekbe egyre több hazafias és ideológiával átítatott tantárgy kerül be glorifikálva a folyó háborút, ezek keretében pedig frontot megjárt veteránok is rendszeresen látogatnak óvodákba és iskolákba foglalkozásokat tartani, ahol a gyerekek kiöltözve, hősöknek kijáró tisztelettel fogadják őket.³¹ A Kreml szóhasználata szerint a katonák *inspirálják* a felnövekvő generációt, és gyakran hivatkoznak rájuk a „korunk hősei” megjelöléssel, az oroszok által jól ismert Lermontov-regény címére utalva.³² A hazatérő *hősök* nemcsak a felelősségre vonást kerülik el még emberiség elleni bűnök esetén is, de kitüntetést is kaphatnak a tetteikért, ahogyan a bucsai mézszárlást elkövető egyik alakulat, a 64. gépesített lövészdandár.³³ Az elesett katonák is hősöknek kijáró temetést kapnak.

Dicsőségükből pedig közösségük is részesülhet. A Kamcsatka-félszigeten található Szedanka eldugott kis faluját az a dicsőség érte, hogy szinte minden munkaképes férfilakója beállt szerződéses katonának, így kiérdemelte a „katonai dicsőség faluja” címet.³⁴ A Szedankáról szóló, hivatkozott kisfilm ugyanakkor rávilágít arra, hogy a katonának állók sok esetben nem, vagy nem csak a dicsőségért állnak be, hanem kilátástalan helyzetükből menekülnek. Az anyagból kiderül, hogy a településen egészen sanyarú állapotok uralkodnak, az omladozó házak nagyobb részében nincs vezeték víz, a falu lakóinak egy, közös, fűtetlen, kerti, vízöblítés nélküli illemhelyen kell osztoznia, és arról panaszkodnak, hogy nincs munkalehetőség a környéken. Az egyébként állami csatorna filmje mindezeket az általa is középkorinak nevezett körülményeket természetesen nem az ország szociálpolitikai kudarcaként jellemezte, hanem olyan adottságként, amely még inkább kidomborítja az innen harcolni indulók önfeláldozását, hiszen saját nehézségeik ellenére is fegyvert fogtak a hazáért és *önkéntesnek* álltak.

Az állítólagos *önkéntesek* ugyanakkor orosz viszonylatban busás anyagi juttatásokért szerződnek le, amire vélhetően nem lenne szükség, ha pusztán a dicsőség ígérete elég lenne. Vlagyiszlav Inozemtsev (2023) azóta sokat hivatkozott művében mutatta

²⁹ *Письмо девочки спасло солдату жизнь*. [online], 2024. 03. 13. Forrás: Россия-1 [2026. 01. 06.].

³⁰ *Russian Military Encourages „Real Men” to Step Forward in Recruitment Ad*. [online], 2023. 04. 21. Forrás: NBC News [2026. 01. 06.]; Slayton, Nicholas: *This New Russian Military Recruiting Video Is Nuts*. [online], 2024. 08. 31. Forrás: Task & Purpose [2026. 01. 06.].

³¹ Talanova, Daria: *Cradle Snatchers. The Kremlin is Now Targeting Russian Children as Young as Three with its Pro-War Propaganda*. [online], 2024. 10. 18. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06.] és Talanova, Daria: *Class Warfare. Veterans of the War in Ukraine are Increasingly Taking up Teaching Roles in Russian Schools*. [online], 2025. 04. 03. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06.].

³² Kusakov, Vagyim: *Герои нашего времени: как ветераны СВО вдохновляют подрастающее поколение*. [online], 2025. 08. 01. Forrás: Regnum [2026. 01. 06.].

³³ Csurgó Dénes: *Putyin kitüntette az egyik, Bucsza megszállásában részt vett alakulatot*. [online], 2022. 04. 18. Forrás: 444 [2026. 01. 06.].

³⁴ *Седанка. Назад в средневековье*. [online], 2024. 08. 03. Forrás: Kamchatka Life [2026. 01. 06.].

be „Putyin halálgazdaságtanát”: a Putyin-rendszer az anyagi ösztönzőkkel racionális választással teszi a halált. A szerződéses katonák fizetését, egyéb juttatásait és az elesett katona után a családnak járó kártérítést jelentős mértékben megemelték. Egy átlagos katona eleste után a családja legalább 15-16 millió rubelt kap, ami a szegényebb régiók 35-40 ezer rubeles átlagfizetéséhez viszonyítva 31 évnyi bér. Anyagi szempontból tehát egy deprivált régióban élő család számára *megéri* feláldozni egy férfi családtagot, hiszen a halála annyi pénzt hoz a házhoz, amennyit lehet, hogy egész hátralévő életében összesen sem tudna megkeresni az orosz férfiak átlagos várható élettartamát figyelembe véve.³⁵ A juttatásokat pedig Inozemtsev 2023-as írásához képest már több alkalommal emelték, központilag és regionálisan különböző mértékben is.³⁶ Tehát ha például valaki Tatár földön szerződik le, a jelenlegi feltételek szerint kap egy egyszeri, 3,1 millió rubeles egyszeri szerződéskötési támogatást, havi 200 ezer rubel fizetést, további díjazást a harcban szerzett érdemekért, ellenséges technika megsemmisítéséért, feladatok sikeres végrehajtásáért, valamint teljes felszerelést és ruházatot. A családja minden gyerek után havi 20 ezer rubelt, az iskolás gyerekek naponta ingyen meleg ételt és kedvezményes üdülőtábori részvételt. Emellé a katonának jár akár 100 ezer rubel házfelújításra, ideiglenesen szünetelnek az adósságbehajtásai.³⁷

Mindezek mellé az önkéntesek családjai különféle kedvezményeket kapnak, úgymint a hitelek elengedését, a gyerekeik ingyen tanulhatnak, és az egyetemre is könnyebben kerülhetnek be. Egy 2022-es elnöki rendelet 10%-os, fenntartott kvótát határoz meg a veteránoknak és gyerekeiknek a felsőoktatásba való bekerüléshez, tehát elsőbbséget élveznek, és a felvételi vizsgák alól is mentességet kapnak.³⁸ Egyre gyakoribb, hogy protokolláris eseményeken, különféle átadásokon a politikusok mellett veteránok is kitüntetett helyen ülnek, beszédet mondanak, sőt, Vlagyimir Putyin több alkalommal is az *új elitként* beszélt róluk.³⁹ A Hősök ideje néven meghirdetett kormányzati program szintén ezt az elitcserét hirdeti és tűzi ki célul, illetve hogy ezzel is vonzóbb opciónak mutassa az *önkéntességet*, amely után akár fontos pozíciókhoz is lehet jutni a jövőben.⁴⁰

A pozitív ösztönzők felsorolásából természetesen nem maradhat ki az orosz állampolgárság ígérete az ukrán fronton való katonai szolgálatért cserébe. A lehetőség Oroszországban letelepedni szándékozó külföldieknek és családjaiknak szól.⁴¹

³⁵ Inozemtsev, Vladislav: *Putin's «Deathonomics»*. [online], 2023. 07. 11. Forrás: Riddle Russia [2026. 01. 06.].

³⁶ *Russian Defense Ministry Proposes 7.6 Percent Pay Raise for Military Personnel, Outpacing Government's Earlier Plan*. [online], 2025. 07. 22. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.], továbbá *Putin Doubles Signing Bonuses for Volunteers to Fight in Ukraine*. [online], 2024. 08. 01. Forrás: Euractiv [2026. 01. 06.], valamint *Russians Offered Quadruple Salary to Sign up for War in Ukraine*. [online], 2025. 10. 08. Forrás: 9news [2026. 01. 06.].

³⁷ Murtazin, Albert: *В Татарстане – лучшие условия: выплату за контракт на СВО с Минобороны подняли до 3,1 млн рублей*. [online], 2025. 08. 08. Forrás: KazanFirst [2026. 01. 06.].

³⁸ *Указ о дополнительных мерах поддержки семей военнослужащих и сотрудников некоторых федеральных государственных органов*. [online], 2022. 05. 15. Forrás: Oroszország elnöke [2026. 01. 06.].

³⁹ Hopkins, Valerie – Lobzina, Alina: *Chastened by Past Wars, Kremlin Tries to Elevate Its Veterans*. [online], 2025. 01. 28. Forrás: The New York Times [2026. 01. 06.].

⁴⁰ Elliott, Bethany: *Kremlin Uses “Time of Heroes” Program to Ensure Loyalty of Ambitious Veterans*. [online], 2025. 05. 22. Forrás: Jamestown Foundation [2026. 01. 06.] és *Heroes of Their Time. Inside Putin's New Scheme to Identify the Next Generation of Russian Leaders Among Veterans of the War in Ukraine*. [online], 2024. 12. 11. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06.].

⁴¹ Bartosiewicz–Żochowski 2024.

A sajtóhírek szerint főképp közép-ázsiaiakat és kubaiakat toboroznak így.⁴² Nagyobb médiavisszhangot viszont inkább az állítólagos „melegpropaganda” elől családjával Amerikából Oroszországba költöző, az állampolgárság ígéretéért cserébe a seregbe belépő, majd eltűnő Derek Huffman esete keltett.⁴³ Külön kategóriát képeznek továbbá a külföldi zsoldosok, akik nem szükségszerűen orosz állampolgárságért, hanem pusztán a pénzért szerződnek le az orosz haderőhöz.⁴⁴

Kényszer, megtevesztés, hatalommal való visszaélés

A pozitív motivációk mellett jelen vannak negatív ösztönzők is. Bár a fent vázolt esetek némelyikénél is minimum kérdéses, hogy a szerződéses katonának állásban mennyire játszanak erős szerepet a pozitív ösztönzők és mennyire a gazdasági kilátástalanság, ezekben az esetekben az illetőnek valószínűsíthetően lenne reális esélye máshogy dönteni. A döntés privilégiuma ugyanakkor nem mindenkinek jár. A szabad döntés joga fel sem merül például az orosz megszállás alatt álló kelet-ukrajnai területeken. Itt Faustine Vincent (2025) leírása szerint erőszakkal és tömegesen sorozzák be a „paszportizált” (kényszerrel az orosz állampolgárság felvételére kényszerített) 18 és 60 év közötti férfiakat, hogy azután a saját népük ellen küldjék őket harcba. Donyeckben és Luhanszkban az invázió kezdete óta már nyolc sorozási hullám zajlott le, de az elfoglalt zaporizzsjai és herszoni területeken is folyamatban van. Ez 2022 óta csak az említett területeken mintegy 210 ezer embert érintett a becslések szerint, pontos adatokat Moszkva nem ad ki.⁴⁵ A frontra és támogató műveletekhez küldött, mintegy 15 ezer észak-koreai katona esetében szintén nem beszélhetünk szabad döntésről, hiszen a kelet-ázsiai diktatúra a katonáit otthon maradt családtagjaikkal zsarolja, illetve a zsoldjuk tetemes részére is ráteszi a kezét.⁴⁶ Elfogott észak-koreai katonák azt állították, hogy nem is tudták, hogy a frontra küldik őket.⁴⁷

A megtevesztés, több elfogott szerződéses katona elmondása alapján, ismétlődő elem. Volt olyan kenyai futó, aki állítása szerint orosz futóversenyre indult, de becsapták, illetve Szomália, Sierra Leone, Togo, Kuba és Srí Lanka állampolgárai is beszámoltak csalárd praktikákról.⁴⁸ Természetesen itt is érdemes forráskritikával élni, hiszen ezek a beszámolók ukrán hadifogságban születtek, de a motívumok hasonlósága szembeötlő. Hasonlóképpen vertek át indiaiakat is, akiknek a fronttól távoli munkát ígértek, mégis a harcmezőn találták magukat. Az ügy pedig olyan súlyos volt, hogy Narendra Modi

⁴² Fencsik Tamas: *Öldöklésért cserébe állampolgárság és pénz jár – az orosz hadsereg a szegény kubaiak felé kacsintgat.* [online], 2023. 09. 07. Forrás: Euronews [2026. 01. 06.].

⁴³ Bakró-Nagy Ferenc: *Oroszországba menekült a melegpropaganda elől az amerikai apuka, de arra nem számított, hogy kiküldik harcolni a frontra.* [online], 2025. 07. 19. Forrás: Telex [2026. 01. 06.].

⁴⁴ Wiseman, Lewis: *Russia Increases Recruitment of Foreign Fighters through Targeted Social Media Campaigns.* [online], 2025. 12. 07. Forrás: ABC News [2026. 01. 06.].

⁴⁵ Vincent, Faustine: *Fighting Their Own Country: Hundreds of Thousands of Ukrainians Have Been Forcibly Conscripted by Russia.* [online], 2025. 10. 22. Forrás: Le Monde [2026. 01. 06.].

⁴⁶ Csoma Mózés (2025): *Észak-koreai katonák az orosz–ukrán fronton.* *Nemzet és Biztonság*, 18(2), 58–70.

⁴⁷ Blackburn, Gavin: *Elfogott két észak-koreai katonát az ukrán hadsereg.* [online], 2025. 01. 12. Forrás: Euronews [2026. 01. 06.].

⁴⁸ Molnár Réka: *Orosz futóversenyre indult a kenyai futó, végül az orosz frontra került, majd ukrán hadifogságban kötött ki.* [online], 2025. 09. 23. Forrás: Telex [2026. 01. 06.].

miniszterelnök moszkvai látogatása alkalmával szóvá is tette, az orosz fél pedig megígérte, hogy hazaengedi őket.⁴⁹ Szintén nincsenek választási helyzetben azok, akiknek az aláírást ráhamisítják a szerződésre. Ez történt Nyikita Molocskovszkijjal, aki mielőtt meghalt a fronton, még megvádolta a feletteseit az aláírása meghamisításával, de a törvényszéki és kriminológiai intézeti vizsgálat őt igazoló eredményét már nem érte meg.⁵⁰

A hatalmi helyzettel való visszaélés gyakori elem az önkéntesnek állás kikényszerítésében. Számos alkalommal dokumentált jelenség Oroszországban, hogy intézményekben a hierarchia felsőbb szintjein állók különféle kényszerítő eszközökkel érik el, hogy az alattuk lévők leszerződjenek a seregbe, ezzel javítva a saját kvótáikat. Példa erre Csebarkul városa, ahol rendszeres, hogy a katonai helyőrség számos alakulatában szolgáló sorkatonákat változatos módszerekkel szerződésre kényszerítik.⁵¹ Ahogyan konszolidált autokráciákban egyébként is szokás, az igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás is megértette a politikai akaratot arra, hogy a problémás, „antiszociális elemek” minél nagyobb számban menjenek a frontra, egyszerre szolgálva ezzel katonai célokat, és javítva a belföldi rendőrségi statisztikákat. Oleszja Geraszimenko (2025) írta le azt a 2024 óta fennálló gyakorlatot, miszerint a rendőrök tetemes összeget kapnak jutalmul, ha meggyőzik a letartóztatottat, hogy a bíróság helyett menjen inkább harcolni a frontra. A rendőröknek a szerződés aláírását mint opciót kötelező is prezentálniuk a gyanúsított-nak. Tekintve, hogy a rendőr erősen érdekelt abban, hogy az illetőt meg tudja győzni az aláírásról, hiszen akár 100 ezer rubel is ütheti a markát (ami a cikkben megszólaló forrás szerint az egyhavi rendőri fizetésnek legalább kétszerese), a kényszerítés és fizikai erőszak változatos formáit dokumentálták. Hasonlóan motivált beszervezést ugyanakkor nemcsak a rendőrség, de a nyomozó hatóság, a Szövetségi Biztonsági Szolgálat (FSZB), a mentőszolgálat, a vámügy és a bírósági végrehajtók is végeznek.

Amennyiben a vádlott beáll szerződésesnek, az ellene folyó eljárást azonnal felfüggesztik, és amint a frontra kerül, meg is szűnik, tehát jól látható, hogy az intézmények dolgozói több szempontból is érdekeltek abban, hogy e felé a megoldás felé terelgessék a vádlottakat.⁵²

Az elítéltek esetében a döntés ugyan felmerül, de a szabad döntéshozatal messze nem egyértelmű, ugyanis az orosz büntetés-végrehajtásban széleskörűen előfordul a kínzás.⁵³ Az ezt tiltó európai egyezményből Oroszország 2025-ben hivatalosan is kilépett.⁵⁴ Az invázió megindításakor a hivatásos orosz haderő még nem, csupán a Wagner-csoport és a hasonló katonai magánvállalatok toborozhattak börtönből, majd az állami szervezet átvette ezt a gyakorlatot. A toborzás férfi és női börtönökből egyaránt zajlik. A *Meduza*

⁴⁹ Sebastian, Meryl: *Modi and Putin: Russia Promises Release of Indians Fighting in Its Army*. [online], 2024. 07. 10. Forrás: BBC [2026. 01. 06.].

⁵⁰ *'They Lie at Every Step' After 20-Year-Old Russian Conscript Is Killed in Ukraine, Forensic Analysis Confirms His Military Contract Signature Was Forged*. [online], 2024. 12. 11. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.].

⁵¹ *Unwilling Signatories. Conscripts as Young as 18 are being Pressured to Sign up for War at a Garrison in the Russian Urals*. [online], 2025. 05. 14. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06.].

⁵² Gerasimenko, Olesya: *Полицейским платят 100 тыс за вербовку задержанных на «СВО»*. [online], 2025. 07. 10. Forrás: Verstka [2026. 01. 06.].

⁵³ *UN Human Rights Council: Russia Must Reform Its Prison System and Put an End to Torture*. [online], 2024. 05. 22. Forrás: European Prison Litigation Network [2026. 01. 06.].

⁵⁴ *Kilép a kínzás elleni európai egyezményből Oroszország*. [online], 2025. 09. 20. Forrás: Szabad Európa [2026. 01. 06.].

(2025) által megszólaltatott jogvédő, Olga Romanova szerint a női rabokat még könnyebb is belekényszeríteni a szerződés aláírásába, mint a férfiakat. A nők életét ugyanis könnyebb elviselhetetlenné tenni anélkül, hogy konkrét szabályokat szegne meg a börtön vezetése, elég csak elzárni a vizet egy hónapra, vagy megvonni tőlük a tisztasági betéteket.⁵⁵ Ugyanakkor természetesen nem minden rab dönt a katonaság mellett kínzás hatására. A BBC orosz fiatalok droghasználatával foglalkozó dokumentumfilmjében (2025) például egy letartóztatott mefedronfőző fiatal vezeti le a riporternek, mik a lehetőségei:

„– Mit érzek? Semmit. Úgyis börtönben kötöttem volna ki. Mind tudjuk, hogyan végződik ez, és hány év jár érte. Az első három hónapban nagyon hiányzik a szabadság. De aztán hozzászoksz. A rácsos ablakon át látod az embereket sétálni, az autókat elmenni, de belül üres és unott vagy. Hogyan látom a jövőt? Nos, közeleg a tárgyalás. Elítélnék. Aztán megyek és harcolok Oroszországért. Csak azt remélem, elég sokáig élek ahhoz, hogy amnesztiát kapjak, és szabad emberként léphessek ki a börtönből.

– Mondd, készen állsz kimenni és embereket ölni?

– Nem állok készen arra, hogy 12 és fél évet töltsék börtönben.”⁵⁶

Az édesanyjának pedig annak visszaemlékezése alapján így adta elő döntését, hogy megy a frontra:

„Anya, tudod, mit tettem, és hogy nem leszek ugyanaz az ember, amikor kijövök. Soha nem kapok esélyt arra, hogy újrakezdem. De ha bevonulok, lehet, hogy egy év múlva kint lehetek, talán még kitüntetések is kapok.”⁵⁷

Összegzés

A tanulmány összegyűjtötte a nyilvános információkból rekonstruálható pozitív és negatív ösztönzőket, amelyek segítségével a Kreml az ukrán frontra toboroz, és amelyekkel az orosz haderő utánpótlásáról gondoskodik. Pozitív ösztönzőnek tekinthető a teljes kontroll alatt tartott orosz információs térben megvalósuló hőskultuszépítés és az orosz hadsereg morális értékeit hangsúlyozó propaganda. Mindez kiegészül a militarizálódás egyre nagyobb térnyerésével az oktatásban és az élet számos más területén. A katonák dicsőítése és a háborús propaganda áthatja a jelenlegi orosz mindennapokat, ami kiegészül a társadalmi felemelkedés ígéretével és a dicsőséggel, és ebből az egyén környezete is részesülhet. Nagyon fontos pozitív ösztönzők az anyagi juttatások, amelyek rendkívül magas voltára vélhetően nem lenne szükség, ha a pozitív propaganda és ideológia maga elég lenne. Ezenkívül az orosz állampolgárság ígérete is vonzó egyes külföldi célcsoportok számára. Bizonyos esetekben egyértelmű, hogy kényszer hatására lép valaki az orosz haderő kötelékébe, például a megszállt ukrán területek besorozott férfilakossága

⁵⁵ 'A Way out of a Cage' Why More and More Inmates from Russian Women's Prisons Are Reportedly Signing Army Contracts. [online], 2025. 04. 10. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.].

⁵⁶ Как российские подростки оказываются в ловушке наркобизнеса | Документальный фильм Би-би-си. [online], 2025. 09. 26. Forrás: BBC News – Русская служба 2025 [2026. 01. 06.].

⁵⁷ Как российские подростки оказываются в ловушке наркобизнеса | Документальный фильм Би-би-си 2025.

és az észak-koreai katonák. Ugyanakkor számos olyan esetről tudunk, ahol megtévesztést és hatalmi visszaéléseket dokumentáltak, hiszen az orosz haderő, igazságszolgáltatás és büntetés-végrehajtás is szembeül a felsőbb politikai elvárással, hogy minél több embert küldjenek szerződéses katonaként a frontra. Azt, hogy a döntés meghozatalában mekkora szerepet játszottak a pozitív ösztönzők, és mennyit a kényszer, megtévesztés és hatalmi visszaélések, kívülről lehetetlen hitelesen rekonstruálni. A téma további kutatása ugyanakkor számos irányban folytatódhat, többek között akár mélyinterjúk készítésével a háború aktív szakaszának végét követően.

Felhasznált irodalom

- A Way out of a Cage' Why More and More Inmates from Russian Women's Prisons Are Reportedly Signing Army Contracts.* [online], 2025. 04. 10. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.].
- Aris, Ben: *Russia Blocks a Record 417,000 Websites in 2024 as the Kremlin Tightens its Control over RuNet.* [online], 2025. 01. 29. Forrás: bne IntelliNews [2026. 01. 06.].
- Bakró-Nagy Ferenc: *Oroszországba menekült a melegpropaganda elől az amerikai apuka, de arra nem számított, hogy kiküldik harcolni a frontra.* [online], 2025. 07. 19. Forrás: Telex [2026. 01. 06.].
- Bartosiewicz, Miłosz – Żochowski, Piotr: *Putin's Foreign Legion. Foreigners Fighting in the War with Ukraine.* [online], 2024. 02. 20. Forrás: OSW Centre for Eastern Studies [2026. 01. 06.].
- Blackburn, Gavin. *Elfogott két észak-koreai katonát az ukrán hadsereg.* [online], 2025. 01. 12. Forrás: Euronews [2026. 01. 06.].
- British Intelligence Estimates Overall Russian Casualties in the Ukraine War at 1,118,000.* [online], 2025. 10. 14. Forrás: Ukrinform [2026. 01. 06.].
- Casualties of the Russian Troops in Ukraine.* [online]. Forrás: MINFIN [2026. 01. 06.].
- Coalson, Robert: *Data-Stealing? Battery-Draining? An Anti-VPN Campaign Sweeps Russian Social Media.* [online], 2022. 07. 30. Forrás: Radio Free Europe/Radio Liberty [2026. 01. 06.].
- Csoma Mózes (2025): Észak-koreai katonák az orosz–ukrán fronton. *Nemzet és Biztonság*, 18(2), 58–70. Online: <https://doi.org/10.32576/nb.2025.2.5>
- Csurgó Dénes: *Putyin kitüntette az egyik, Bucsa megszállásában részt vett alakulatot.* [online], 2022. 04. 18. Forrás: 444 [2026. 01. 06.].
- Elliott, Bethany: *Kremlin Uses "Time of Heroes" Program to Ensure Loyalty of Ambitious Veterans.* [online], 2025. 05. 22. Forrás: Jamestown Foundation [2026. 01. 06.].
- Fencsik Tamas: *Öldöklésért cserébe állampolgárság és pénz jár – az orosz hadsereg a szegény kubaiak felé kacsintgat.* [online], 2023. 09. 07. Forrás: Euronews [2026. 01. 06.].
- Gerasimenko, Olesya: *Полицейским платят 100 тыс за вербовку задержанных на «СВО».* [online], 2025. 07. 10. Forrás: Verstka [2026. 01. 06.].
- Heroes of Their Time. Inside Putin's New Scheme to Identify the Next Generation of Russian Leaders Among Veterans of the War in Ukraine.* [online], 2024. 12. 11. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06.].
- Gulenko, Petr (2021): Political Discussion as a Propaganda Spectacle: Propaganda Talk Shows on Contemporary Russian Television. *Media, Culture & Society*, 43(5), 906–924. Online: <https://doi.org/10.1177/0163443720974230>
- Hopkins, Valerie – Lobzina, Alina: *Chastened by Past Wars, Kremlin Tries to Elevate Its Veterans.* [online], 2025. 01. 28. Forrás: The New York Times [2026. 01. 06.].
- Идите лесом.* [online]. Forrás: Идите лесом [2026. 01. 06.].
- Inozemtsev, Vladislav: *Putin's «Deathonomics».* [online], 2023. 07. 11. Forrás: Riddle Russia [2026. 01. 06.].
- Источник «Медузы»: в армию собираются призвать 1,2 миллиона человек В Москве план мобилизации — до 16 тысяч.* [online], 2022. 09. 23. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.].
- Как российские подростки оказываются в ловушке наркобизнеса | Документальный фильм Би-би-си.* [online], 2025. 09. 26. Forrás: BBC News – Русская служба 2025. [2026. 01. 06.].

- Kilép a kínzás elleni európai egyezményből Oroszország.* [online], 2025. 09. 20. Forrás: Szabad Európa [2026. 01. 06.].
- Kusakov, Vagyim: *Герои нашего времени: как ветераны СВО вдохновляют подрастающее поколение.* [online], 2025. 08. 01. Forrás: Regnum [2026. 01. 06.].
- Luchenko, Ksenia: *Inside and Outside Censorship: The Russian Media Landscape Two Years after the Outbreak of the War.* [online], 2024. 05. 22. Forrás: Re-Russia [2026. 01. 06.].
- Massicot, Dara: *Russian Military Wartime Personnel Recruiting and Retention 2022–2023.* [online], 2024. 07. 16. Forrás: Rand Corporation [2026. 01. 06.].
- Michel, Casey: *Narrating the War: Analyzing Russia's Narratives for its Invasion of Ukraine–Atlantic Council.* [online], 2025. 12. 19. Forrás: Atlantic Council [2026. 01. 06.].
- Molnár Réka: *Orosz futóversenyre indult a kenyai futó, végül az orosz frontra került, majd ukrán hadifogságban kötött ki.* [online], 2025. 09. 23. Forrás: Telex [2026. 01. 06.].
- Murtazin, Albert: *В Татарстане – лучшие условия: выплату за контракт на СВО с Минобороны подняли до 3,1 млн рублей.* [online], 2025. 08. 08. Forrás: KazanFirst [2026. 01. 06.].
- Persecution of the Anti-War Movement Report: Three Years into Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine. February 2025.* [online], 2025. 03. 05. Forrás: OVD-Info [2026. 01. 06.].
- Pomerantsev, Peter – Weiss, Michael (2014): *The Menace of Unreality: How the Kremlin Weaponizes Information, Culture and Money.* New York: IMR.
- Pomerantsev, Peter (2015): *Nothing Is True and Everything Is Possible: The Surreal Heart of the New Russia.* New York: PublicAffairs.
- Письмо девочки спасло солдату жизнь.* [online], 2024. 03. 13. Forrás: Россия-1. [2026. 01. 06.].
- Putin Doubles Signing Bonuses for Volunteers to Fight in Ukraine.* [online], 2024. 08. 01. Forrás: Euractiv [2026. 01. 06.].
- Rácz András: *A részleges mozgósítás teljes sokkja.* [online], 2022. 10. 01. Forrás: 444 [2026. 01. 06.].
- Reuveny, Rafael – Aseem, Prakash (1999): *The Afghanistan War and the Breakdown of the Soviet Union. Review of International Studies*, 25(4), 693–708. Online: <https://doi.org/10.1017/S0260210599006932>
- Russia: Freedom in the World 2024 Country Report.* [online], 2024. Forrás: The Freedom House [2026. 01. 06.].
- Russia Calls up 300,000 Reservists, Says 6,000 Soldiers Killed in Ukraine.* [online], 2022. 09. 21. Forrás: Reuters [2026. 01. 06.].
- Russian Defense Ministry Proposes 7.6 Percent Pay Raise for Military Personnel, Outpacing Government's Earlier Plan.* [online], 2025. 07. 22. Forrás: Meduza [2026. 01. 06.].
- Russian Force Generation and Technological Adaptations Update June 6.* [online], 2025. 06. 06. Forrás: Institute for the Study of War [2026. 01. 06.].
- Russian Losses in the War with Ukraine. Mediazona Count, Updated.* [online], 2025. 11. 11. Forrás: Mediazona [2026. 01. 06.].
- Russian Military Encourages „Real Men” to Step Forward in Recruitment Ad.* [online], 2023. 04. 21. Forrás: NBC News [2026. 01. 06.].
- Russians Offered Quadruple Salary to Sign up for War in Ukraine.* [online], 2025. 10. 08. Forrás: 9news [2026. 01. 06.].
- Sauer, Pjotr: *“The Army Has Nothing”: New Russian Conscripts Bemoan Lack of Supplies.* [online], 2022. 10. 20. Forrás: The Guardian [2026. 01. 06.].
- Schwartz, Paul – Gorenburg, Dmitry: *Russian Military Mobilization During the Ukraine War: Evolution, Methods, and Net Impact.* [online], 2024. 08. 10. Forrás: CNA [2026. 01. 06.].
- Sebastian, Meryl: *Modi and Putin: Russia Promises Release of Indians Fighting in Its Army.* [online], 2024. 07. 10. Forrás: BBC [2026. 01. 06.].
- Sebestyén Gyula gyűjtése (1906). Köveskállya.
- Седанка. Назад в средневековье.* [online], 2024. 08. 03. Forrás: Kamchatka life [2026. 01. 06.].
- Slayton, Nicholas: *This New Russian Military Recruiting Video Is Nuts.* [online], 2024. 08. 31. Forrás: Task & Purpose [2026. 01. 06.].
- Solomon, Christopher: *Warning: The Kremlin Is Preparing to Mobilize Reservists on a Rolling Basis to Fight in Ukraine for the First Time.* [online], 2025. 10. 13. Forrás: Institute for the Study of War [2026. 01. 06.].

- Talanova, Daria: *Cradle Snatchers. The Kremlin Is Now Targeting Russian Children as Young as Three with its Pro-War Propaganda*. [online], 2024. 10. 18. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06].
- Talanova, Daria: *Class Warfare. Veterans of the War in Ukraine are Increasingly Taking up Teaching Roles in Russian Schools*. [online], 2025. 04. 03. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06].
- Taubman, Philip: *Soviet Lists Afghan War Toll: 13,310 Dead, 35,478 Wounded*. [online], 1988. 05. 26. Forrás: The New York Times [2026. 01. 06].
- ‘They Lie at Every Step’ After 20-Year-Old Russian Conscript Is Killed in Ukraine, Forensic Analysis Confirms His Military Contract Signature Was Forged*. [online], 2024. 12. 11. Forrás: Meduza [2026. 01. 06].
- Tyshchenko, Kateryna: *Mobilised Russian Reservists Face Shortage of Clothes, Shoes and Equipment*. [online], 2022. 10. 23. Forrás: Ukrainska Pravda [2026. 01. 06].
- Tolz, Vera – Teper, Yuri: Broadcasting Agitainment (2018): A New Media Strategy of Putin’s Third Presidency. *Post-Soviet Affairs*, 34(4), 213–227. Online: <https://doi.org/10.1080/1060586X.2018.1459023>
- Указ о дополнительных мерах поддержки семей военнослужащих и сотрудников некоторых федеральных государственных органов*. [online], 2022. 05. 15. Forrás: Oroszország elnöke [2026. 01. 06].
- UN Human Rights Council: Russia Must Reform its Prison System and Put an End to Torture*. [online], 2024. 05. 22. Forrás: European Prison Litigation Network [2026. 01. 06].
- Unwilling Signatories. Conscripts as Young as 18 are being Pressured to Sign up for War at a Garrison in the Russian Urals*. [online], 2025. 05. 14. Forrás: Novaya Gazeta Europe [2026. 01. 06].
- Вечер с Владимиром Соловьевым. Рубикон перейден: спецоперация России началась. Эфир от 24.02.2022*. [online], 2022. 02. 24. Forrás: Россия-1 [2026. 01. 06].
- Вечер с Владимиром Соловьевым. Вина мертвого русского писателя, мировой идиотизм и дуб. Эфир от 03.03.2022*. [online], 2022. 03. 03. Forrás: Россия-1 [2026. 01. 06].
- Vincent, Faustine: *Fighting Their Own Country: Hundreds of Thousands of Ukrainians Have Been Forcibly Conscripted by Russia*. [online], 2025. 10. 22. Forrás: Le Monde [2026. 01. 06].
- ‘We Were Just Dodging Bullets’ Mobilized Men from Novosibirsk Refused to Fight after They Were Sent to the Front with No Training*. [online], 2022. 11. 16. Forrás: Meduza [2026. 01. 06].
- Where Have Russians been Fleeing to Since Mobilisation Began?*. [online], 2022. 10. 06. Forrás: Reuters [2026. 01. 06].
- Wiseman, Lewis: *Russia Increases Recruitment of Foreign Fighters through Targeted Social Media Campaigns*. [online], 2025. 12. 07. Forrás: ABC News [2026. 01. 06].
- Written off in Advance How an Untrained and Unarmed ‘Platoon’ of New Conscripts from Moscow Was Decimated near Svatove*. [online], 2022. 10. 26. Forrás: Meduza [2026. 01. 06].